

รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น Prevention's Model of Teenage Pregnancy

(Received: July 24 ,2020 ; Accepted: September 7,2020)

นันทพร ศรีเมฆารัตน์ และคณะ

Nantaporn Srimekarat and other

พยาบาลวิชาชีพ กลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์

Registered Nurse OPD Kalasin Hospital.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์และปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) วิเคราะห์สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และ 3) สังเคราะห์ผลการวิจัยจากงานวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การปรับใช้ ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทั้งในและต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานการณ์และปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์มีอัตราการตั้งครรภ์และคลอดในวัยรุ่นมีแนวโน้มลดลง แต่มีอุบัติการณ์การตายของหญิงตั้งครรภ์ในปี พ.ศ.2563 พบว่า เป็นมารดาวัยรุ่นที่เสียชีวิต 2 ราย และมารดาวัยรุ่นขอยุติการตั้งครรภ์ ปี พ.ศ. 2560-2562 มีจำนวน 18 ราย, 7 ราย และ 12 ราย ตามลำดับ 2) จากการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทั้งนี้พบว่ามีรูปแบบหรือวิธีการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหลากหลายรูปแบบ 3) ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อนำไปสู่การปรับใช้ พบว่ารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสะท้อนให้เห็นถึง ปัจจัยนำเข้าที่ทำให้วัยรุ่นตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรคือความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ที่สำคัญ คือสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับครอบครัว เพื่อน เทคโนโลยีและสื่อต่างๆ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ โปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผ่านการให้ข้อมูลข่าวสาร และรูปแบบการป้องกันแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยรุ่น โดยหน่วยงานด้านสาธารณสุขเป็นแกนนำหลัก ทั้งนี้ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วยผลกระทบในระดับบุคคลนั้น ผลกระทบในระดับครอบครัว ผลกระทบในระดับประเทศ ข้อเสนอแนะ ควรมีการส่งเสริมให้มีการดำเนินงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับทั้งในโรงพยาบาลและหน่วยงาน ทั้งยังควรมีการออกแบบบริการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อีกทั้งควรมีการส่งเสริมเชิงนโยบายเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทั้งในระดับประเทศ ชุมชนและครอบครัวและควรมีการศึกษาเชิงพัฒนา เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

คำสำคัญ: การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

Abstract

This research studied was a systematic review research aims to 1) study the situation and problems of teenages pregnancy in Kalasin Province 2) analyze the situation of teenages pregnancy and 3) synthesize research results from literature to utilizations. Conduct to

quantitative and qualitative reviews of literature and research. The results was 1) the situation and problem of teenages pregnancy in Kalasin province had the lower teenages pregnancy and birth rate. But the incidence of pregnant women death in 2020 found that there were 2 teenages mothers and teenages mothers terminating their pregnancies in 2017-2019 was 18, 7 and 12 cases, respectively. 2) an analysis of the situation of teenages pregnancy was found that there was factors involved which is a common problem in teen pregnancy and the impact of teenages pregnancy. There are many models or methods of managing teenages pregnancy problems. 3) results of research synthesis to provide adaptation it was preventive patterns of teen pregnancy were reflected. The factors that premature pregnancy are beliefs, values and attitudes that are important to the environment from family, friends, technology and media levels and activities promoting the prevention of teenages pregnancy include learning activities teenages pregnancy prevention program. Through providing information and prevention model to solve the problem of pre-teenages pregnancy with public health agencies as the main. However, the effects of teenages pregnancy consist of effects on that individual level. The impact on the family level national impact. Suggestion should be promoted to work both proactive and reactive in both hospitals and departments. They should also be designed to prevent teenages pregnancy. In addition, policies should be promoted to prevent teenages pregnancy both nationally and internationally. Community and family and there should be a developmental study in order to change attitudes towards teen pregnancy.

Keywords: Teenage Pregnancy Prevention, Prevention's Model of Teenage Pregnancy

บทนำ

สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา โดยองค์การอนามัยโลก ได้ให้กำหนดอัตราการตั้งครรภ์ของหญิงวัยรุ่นไม่ควรเกิน ร้อยละ 10 และจากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับ การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นทั่วโลก พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทั่วโลก 15-19 ปี เท่ากับ 65 ต่อ 1,000 ของการคลอด ขณะที่ประเทศไทยเท่ากับ 70 ต่อ 1,000 ของการคลอด หรือลำดับที่ 18 ของประเทศในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ (สุรัชดา ชนโสภณและคณะ,2560)

ประเทศไทยมีแนวโน้มของจำนวนหญิงตั้งครรภ์เพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มของอายุหญิงตั้งครรภ์ที่ลดลง พบว่าในปี พ.ศ. 2555 มีหญิง

ตั้งครรภ์ที่อายุต่ำกว่า 20 ปี โดยเฉลี่ย 374 คนต่อวัน หรือมีวัยรุ่น ตั้งครรภ์ 15 คนต่อชั่วโมง และจากการสำรวจข้อมูลของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าในช่วงเดือนมกราคม – สิงหาคม 2556 มีเด็กเกิดจากหญิงตั้งครรภ์ที่อายุต่ำกว่า 20 ปี สูงถึง 85,360 คน ซึ่งในจำนวน 2,188 คนเกิดจากหญิงตั้งครรรภ์อายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในประเทศไทยสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น และพบในวัยรุ่นที่อายุลดลง (อรทัย อาจอ่า ,2551) จากการเข้าสู่วัยเริ่มหนุ่มสาวเร็วขึ้นทั้งในเพศหญิงและเพศชาย เป็นปัจจัยให้มีความต้องการทางเพศตามธรรมชาติ ร่วมกับบริบททางสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้ง่าย ทั้งความ

หลากหลายของสื่อกระตุ้นให้วัยรุ่นเกิดอารมณ์ทางเพศ เกิดการมีเพศสัมพันธ์ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ขาดความรับผิดชอบจากการมีเพศสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อม และนำไปสู่การยุติการตั้งครรภ์ไม่ปลอดภัย ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เกิดภาวะแทรกซ้อนและเสียชีวิตตามมา (ชลดา กิ่งมาลา, ทศนีย์ รวีวรกุล และอาภาพร เผ่าวัฒนา ,2558)

จากรายงานการเฝ้าระวังการทำแท้งในประเทศไทยเดือนกันยายนปี 2554 โดยสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ พบว่า เหตุผลที่ทำให้แท้งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เกิดจากการคุมกำเนิดล้มเหลวสูงถึง ร้อยละ 20.1 การตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจมักมีสาเหตุมาจาก 3 ปัจจัยหลักคือ 1) การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน 2) ความล้มเหลวจากวิธีคุมกำเนิด และ 3) จำนวนวัยรุ่นที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ จึงเป็นผลให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์และการเป็นมารดาในวัยรุ่นไทยเพิ่มสูงขึ้น (สุรัชดา ชนโสภณและคณะ,2560) จากสถิติสาธารณสุขพบว่า ในรอบสิบปีที่ผ่านมา อัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี เพิ่มจาก 49.3 ในปี 2548 เป็น 53.8 ต่อหญิง 15-19 ปี พันคน ในปี 2555 คิดเป็นร้อยละ 16.59 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงกว่าทุกภาคพบสูงถึงร้อยละ 19.60 ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงและต้องเร่งรีบแก้ไข (สุรัชดา ชนโสภณและคณะ ,2560) สำหรับสถิติการตั้งครรภ์วัยรุ่นของโรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ในปี พ.ศ. 2560-2562 คิดเป็นร้อยละ 8.34, 9.73 และ 7.10 ตามลำดับ (นริศรา คลื่นแก้ว ,2554) จากประสบการณ์การให้บริการวัยรุ่นตั้งครรภ์พบว่า ส่วนใหญ่ขาดทักษะชีวิตเรื่องเพศ มีเพศสัมพันธ์ไม่ได้วางแผน ยังไม่เข้าใจวิธีคุมกำเนิดอย่างถูกต้อง คู่ครองไม่มีความรับผิดชอบ(อรทัย อาจอ่ำ ,2551; ชลดา กิ่งมาลา, ทศนีย์ รวีวรกุล และอาภาพร เผ่าวัฒนา ,2558)

โรงพยาบาลกาฬสินธุ์เป็นโรงพยาบาลทั่วไป ในแผนกฝากครรภ์ให้บริการทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยการให้บริการเชิงรับด้วยการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเสี่ยงสูงและเสี่ยงต่ำในโรงพยาบาล สำหรับงานเชิงรุกเป็นการออกให้ความรู้กลุ่มวัยรุ่นในโรงเรียนในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา พบว่า อัตราการตั้งครรภ์และคลอดในวัยรุ่นมีแนวโน้มลดลง แต่อุบัติการณ์การตายของหญิงตั้งครรภ์ในปี พ.ศ.2563 พบว่า เป็นมารดาวัยรุ่นที่เสียชีวิต 2 ราย และมารดาวัยรุ่นขอยุติการตั้งครรภ์ ปี พ.ศ. 2560-2562 พบว่า 18 ราย, 7 ราย และ 12 ราย ตามลำดับ ในส่วนที่มีการยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่ผ่านกระบวนการยังมีอย่างต่อเนื่อง⁴

ดังนั้นวัยรุ่นจึงควรได้รับความรู้และมีการส่งเสริม ค่านิยมที่เหมาะสม เพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น รวมถึงการมุ่งใจเพื่อหาแนวทางการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์และการป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียนในปัจจุบันพบว่า ส่วนใหญ่จะเน้นการให้ ความรู้ตามบทเรียนแต่ยังขาดการมุ่งใจและการฝึกทักษะที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้⁵ การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา พบว่าการสอนเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ และจากการศึกษาที่ผ่านมา ยังพบว่ารูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ (Information Motivation Behavioral skill : IMB Model) สามารถทำให้บุคคลเกิดความรู้ที่ถูกต้องและสามารถสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดี และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้ (Chloe G Xavier, Hilary K Brown, Anita C Benoit. ,2018)

เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเกิดทักษะในการปฏิบัติเกี่ยวกับเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้กระบวนการหรือรูปแบบเพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจังหวัดกาฬสินธุ์และรูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสถานการณ์และปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์
2. วิเคราะห์สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจังหวัดกาฬสินธุ์
3. สังเคราะห์ผลการวิจัยจากงานวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การปรับใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ผลงานการศึกษาวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยงานวิจัยแบบ มหภาค (Meta Analysis) จำนวน 3 เรื่อง วิจัย กึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) จำนวน 3 เรื่อง วิจัยเชิงพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) จำนวน 1 เรื่อง วิจัยเชิงพัฒนา (Action Research) จำนวน 4 เรื่อง วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จำนวน 1 เรื่อง

ความสำคัญของการวิจัย

สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา ประเทศไทยมีแนวโน้มของจำนวนหญิงตั้งครรภ์เพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มของอายุหญิงตั้งครรภ์ที่ลดลงแผนกฝากครรภ์ให้บริการทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยการให้บริการเชิงรับด้วยการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเสี่ยงสูงและเสี่ยงต่ำในโรงพยาบาล สำหรับงานเชิงรุกเป็นการออกให้ความรู้กลุ่มวัยรุ่นในโรงเรียนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา พบว่า อัตราการตั้งครรภ์และคลอดในวัยรุ่นมีแนวโน้มลดลง แต่อุบัติการณ์การตายของหญิงตั้งครรภ์ในปี พ.ศ.2563 พบว่า เป็นมารดาวัยรุ่นที่เสียชีวิต 2 ราย และมารดาวัยรุ่นขอยุติการตั้งครรภ์ ปี พ.ศ. 2560-2562 พบว่า 18 ราย, 7 ราย และ 12 ราย ตามลำดับ⁴ วัยรุ่นควรได้รับความรู้และมีการส่งเสริม ค่านิยมที่เหมาะสม เพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น รวมถึงการมุ่งใจเพื่อหาแนวทางการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ และการป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียนในปัจจุบันพบว่า ส่วนใหญ่จะเน้นการให้ความรู้ตามบทเรียน แต่ยังขาดการมุ่งใจและการฝึกทักษะที่เหมาะสม ทั้งนี้การศึกษาที่ผ่านมามุ่งเน้นการหาปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และมีการศึกษาโปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่ศึกษาทั้งในกลุ่มวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง เพราะอาจคิดว่าควรให้ได้รับข้อมูลทั้งสองฝ่ายเพื่อให้เกิดแนวทางการป้องกันร่วมกัน แต่วัยรุ่นหญิงเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงหากไม่สามารถยับยั้งชั่งใจตนเอง และไม่รู้จักวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ที่เหมาะสม จึงควรได้รับความรู้ที่ถูกต้องมีการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและมีการพัฒนาทักษะที่เหมาะสม เพื่อให้มีความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใน

การป้องกันการตั้งครรภ์ของตนเอง (Chloe G Xavier, Hilary K Brown, Anita C Benoit. ,2018)

ผลการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า

1. สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีอัตราการตั้งครรภ์และคลอดในวัยรุ่นมีแนวโน้มลดลง แต่มีอุบัติการณ์การตายของหญิงตั้งครรภ์ในปี พ.ศ.2563 พบว่า เป็นมารดาวัยรุ่นที่เสียชีวิต 2 ราย และมารดาวัยรุ่นขอยุติการตั้งครรภ์ ปี พ.ศ. 2560-2562 พบว่า 18 ราย, 7 ราย และ 12 ราย ตามลำดับ ในส่วนที่มีการยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่ผ่านกระบวนการยังมีอย่างต่อเนื่อง (นริศรา คลื่นแก้ว ,2554)

2. ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า

2.1 วัยรุ่นต้องการได้รับความช่วยเหลือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครอบครัวและชุมชน (เฉลิมพล คงจันทร์ ,2557)

2.2 หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสุขภาพจิตได้มากกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่อายุมากกว่า 20 ปี (โกสินทร์ อำคาศักดิ์. ,2555)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

2.3 วัยรุ่นมีความรู้ เจตคติ และการสอนเพศศึกษาและทักษะชีวิต เพิ่มมากขึ้นภายหลังได้รับการให้ความรู้และฝึกทักษะเกี่ยวกับเรื่องเพศ (เฉลิมพล คงจันทร์ ,2557 ; โกสินทร์ อำคาศักดิ์. (2555 ; ภาสิต ศิริเทศ ,2561 ; สุชาติ รัตธาและคณะ ,2560)

2.4 เทคโนโลยีและการสื่อสารมีผลต่อการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นและทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและปัญหาสังคม (Elizabeth Wall-Wieler, Leslie L Roos and Nathan C Nickel. ,2016)

2.5 ความเชื่อของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีพี่สาวเคยคลอดบุตรตอนวัยรุ่น มีโอกาสที่น้องสาวจะตั้งครรภ์ในวันรุ่นได้มากกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีแม่เคยตั้งครรภ์วัยรุ่น (Xi-Kuan Chen, Shi Wu Wen ,2017)

ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

2.6 โอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้แก่ การคลอดก่อนกำหนด คลอดทารกน้ำหนักตัวน้อย คลอดบุตรที่มีโอกาสเกิดพร่องออกซิเจนในทารกแรกคลอด และโอกาสเกิดการเสียชีวิตในทารกแรกเกิดสูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมากกว่า 20 ปี (กรรณานุช มูลคำ ,2554)

การจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

2.7 กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้วัยรุ่นมีความพึงพอใจโดยในการจัด กลุ่มวัยรุ่นมีความตั้งใจและเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ กล้าแสดงความรู้สึกลอยๆเปิดเผย มีความเชื่อมั่นในการกระทำของตน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันสามารถยอมรับผู้อื่น มีทักษะในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ มีความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สามารถสรุปความรู้และนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในระดับหนึ่ง (Chloe G Xavier, Hilary K Brown, Anita C Benoit.,2018;โกสินทร์ อำคาศักดิ์ ,2555 ; วรวรรณ ทิพย์วาริรมย์ ,2556)

2.8 การให้โปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผ่านการให้ข้อมูลข่าวสารสามารถช่วยให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหญิงได้อย่างเหมาะสม (Chloe G Xavier, Hilary K Brown, Anita C Benoit. ,2018 ; เพียรศรี นามไพร ,2560)

2.9 วัยรุ่นที่ได้รับโปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีความเชื่อเกี่ยวกับการมี

เพศสัมพันธ์ ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธ การมีเพศสัมพันธ์ ความสามารถของตนเองในการ ใช้ถุงยางอนามัย การพูดคุยสื่อสารเรื่องเพศ กับพ่อแม่ และความสะดวกใจในการพูดคุยสื่อสารเรื่อง เพศกับพ่อแม่ เพิ่มขึ้น (สุชาติ รัตนาและคณะ ,2560 ; เพียรศรี นามไพร ,2560)

2.10 รูปแบบการป้องกันแก้ปัญหาการ ตั้งครรภ์ก่อนวัยรุ่น ประกอบด้วยหน่วยงานด้าน สาธารณสุขเป็นแกนนำหลักมีบทบาทคือการสร้าง ความตระหนักรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดตั้ง คณะทำงานการสร้างความสัมพันธ์ รวบรวมผลงาน และสรุป หน่วยงานด้านศึกษาและด้านสังคมเป็น คณะทำงาน มีหน้าที่การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และปรับปรุง ให้มุ่งเน้นกิจกรรม การส่งเสริมองค์ความรู้เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ ก่อนวัยอันควร (Elizabeth Wall-Wieler, Leslie L Roos and Nathan C Nickel. ,2016)

3. ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อนำไปสู่ การปรับใช้ พบว่า

3.1 รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ใน วัยรุ่นสะท้อนให้เห็นถึง ปัจจัยนำเข้าที่ทำให้วัยรุ่น ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรคือความเชื่อ ค่านิยม และ ทักษะคิด ที่สำคัญ คือสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับ ครอบครัว เพื่อน เทคโนโลยีและสื่อต่างๆ

3.2 รูปแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรมที่ ส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ โปรแกรมการ ป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผ่านการให้ข้อมูล ข่าวสาร และรูปแบบการป้องกันแก้ปัญหาการ ตั้งครรภ์ก่อนวัยรุ่น โดยหน่วยงานด้านสาธารณสุข เป็นแกนนำหลัก

3.3 ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วย

3.3.1 ผลกระทบในระดับบุคคล นั้น หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนได้แก่ การคลอดก่อนกำหนด คลอดทารก น้ำหนักตัวน้อย คลอดบุตรที่มีโอกาสเกิดพร่อง ออกซิเจนในทารกแรกคลอด และโอกาสเกิดการ เสียชีวิตในทารกแรกเกิดสูง หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมี โอกาสเสียชีวิตในระหว่างตั้งครรภ์และระหว่าง คลอด รวมถึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะ สุขภาพจิต

3.3.2 ผลกระทบในระดับ ครอบครัว ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลการศึกษาโดย เชื่อมโยงจากผลกระทบที่เกิดจากระดับบุคคลแล้ว นั้นทำให้สะท้อนถึงปัญหาของครอบครัวที่มีโอกาส เกิดขึ้นตามมา อาทิเช่น ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายใน ครอบครัว ระบบการจัดการปัญหาในครอบครัว และที่สำคัญคือปัญหาเกี่ยวกับด้านจิตใจและ ความเครียดในครอบครัว

3.3.3 ผลกระทบในระดับ ประเทศ โดยในการจัดการเกี่ยวกับการป้องกันการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนั้น นอกเหนือจากนโยบายที่ มุ่งเน้นด้านการส่งเสริมและป้องกันแล้วนั้น เมื่อมี การตั้งครรภ์และคลอดตามมา สิ่งที่ต้องเฝ้าระวังก็ คือปัญหาภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเมื่อเกิด ภาวะแทรกซ้อนสิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อคือการดูแล เพื่อป้องกันการสูญเสียทั้งมารดาวัยรุ่นและทารก แรกเกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือค่าใช้จ่ายของประเทศต่อการดูแลและบุคลากรในการดูแล

สรุปผลการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีแนวโน้ม ลดลง แต่มีอัตราการตายขณะตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น รวมถึงมีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ และขณะคลอดได้ โดยปัจจัยนำเข้าที่ทำให้วัยรุ่น

ตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควรคือความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ส่วนปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับครอบครัว เพื่อน เทคโนโลยี และสื่อต่างๆ และผล กระทบจากการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่นพบว่า หญิงตั้งครรรภ์วัยรุ่นมีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนได้แก่ การคลอดก่อนกำหนด คลอดทารกน้ำหนักตัวน้อย คลอดบุตรที่มีโอกาสเกิดพร่องออกซิเจนในทารกแรกคลอด และโอกาสเกิดการเสียชีวิตในทารกแรกเกิดสูง หญิงตั้งครรรภ์วัยรุ่นมีโอกาสเสียชีวิตในระหว่างตั้งครรรภ์และระหว่างคลอดรวมถึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสุขภาพจิตได้

ทั้งนี้การป้องกันปัญหาดังกล่าว ควรมีการให้ความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โปรแกรมการป้องกันการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น ผ่านการให้ข้อมูลข่าวสาร และรูปแบบการป้องกันแก้ปัญหาการตั้งครรรภ์ก่อนวัยรุ่น โดยหน่วยงานด้านสาธารณสุขเป็นแกนนำหลัก

ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาระบบการศึกษาวิจัยสามารถจำแนกเป็นข้อเสนอแนะหลักดังนี้

ต่อองค์กร

ในระดับโรงพยาบาลควรมีการส่งเสริมให้มีการดำเนินงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับทั้งใน

โรงพยาบาลและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น

ต่อนโยบาย

ควรมีการส่งเสริมเชิงนโยบายเพื่อป้องกันการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่นทั้งในระดับประเทศ ชุมชน และครอบครัว

ต่อหน่วยงาน

ควรมีการออกแบบบริการเพื่อป้องกันการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น อีกทั้งการออกแบบบริการเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรรภ์ ขณะคลอด และภาวะแทรกซ้อนที่มีโอกาสเกิดขึ้นแก่ทารกในครรรภ์

ต่อการศึกษาวิจัย

ควรมีการศึกษาเชิงพัฒนา เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ในการดำเนินงานจากท่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลกาฬสินธุ์ ท่านรองผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลกาฬสินธุ์ และหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก อนึ่ง การศึกษานี้จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้หากขาดความร่วมมือร่วมใจจากเจ้าหน้าที่กลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยนอกทุกคน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- สุรัชดา ชนโสภณ, สุพล ลิ้มพัฒนานานท์, ภูษิต ประคองสาย, วุฒิพันธ์ วงษ์มงคล, กุมารี พัทนี และธาริณี ศรีศักดิ์ นอก. (2560). สถานการณ์ของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นและผลกระทบต่อทารก : ผลจากการสำรวจ อนามัย การเจริญพันธุ์ ปี 2549 และ 2552. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 36(5), 629-634.
- อรทัย อาจอ่ำ. (2551). มิติเพศในประชากรและสังคม. ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (บรรณาธิการ), เพศ เหล่า และวัยเรียน : บทสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย ระดับมหภาค จุลภาคและนัยยะที่ผู้ใหญ่ควรเข้าใจ. กรุงเทพมหานคร:เอ็ดิสันเพรสโปรดักส์.
- ชลดา กิ่งมาลา, ทศนีย์ รวีวรกุล และอาภาพร เฝ้าวัฒนา (2558). ผลของโปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ. 31(3), 25-34. รายงานสถิติบริการงานคลินิกฝากครรภ์ กลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลกาฬสินธุ์. (2563).
- นริศรา คลื่นแก้ว. (2554). ผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา การปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกรุ่นหญิง โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อำเภอภูพาน จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เฉลิมพล คงจันทร์ . (2557). โครงการการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะชีวิตด้านเพศศึกษา เพื่อป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัย เทคโนโลยีราชชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์. สุรินทร์: มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.
- Chloe G Xavier, Hilary K Brown, Anita C Benoit. (2018). Teenage pregnancy and long-term mental health outcomes among Indigenous women in Canada. Arch Womens Ment Health. 21(3), 333-340.
- โกสินทร์ อำคาศักดิ์. (2555). เอกสารประกอบการสอน การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ รายวิชาสุขศึกษา เรื่อง ชีวิตปลอดภัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนภักดีชุมพลวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30.
- ภาสิต ศิริเทศ. (2561). การพัฒนาทักษะชีวิตกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น. วารสารพยาบาลทหารบก. 19 (ฉบับพิเศษ), 10-15.
- สุชาติ รัตถา, रेखा อรัญวงศ์, รัชณี นิธากร และเฉลิมพล คงจันทร์. (2560). การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 9(2), 142-160.
- Elizabeth Wall-Wieler, Leslie L Roos and Nathan C Nickel. (2016). Teenage pregnancy: the impact of maternal adolescent childbearing and older sister's teenage pregnancy on a younger sister. BMC Pregnancy hildbirth.16(1),120.
- Xi-Kuan Chen, Shi Wu Wen, Nathalie Fleming, Kitaw Demissie, Feorge F Rhoads, Mark Walker. (2007). Teenage pregnancy and adverse birth outcomes: a large population based retrospective cohort study. Internation Journal of Epidemiology. 36(2), 368-373.

- กรรณานุช มูลคำ. (2554). การใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะ ชีวิตเรื่องเพศศึกษา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียน ชีรกันท์บ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน = Using participatory
learning to enhance life skills of sex education of Mathayom Suksa 3
Students at T. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- วรวรรณ ทิพย์วาริรมย์. (2556). ประสิทธิภาพของโปรแกรมป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเด็กวัยรุ่นชาย.
มหาวิทยาลัยนเรศวร:พิษณุโลก.
- เพียรศรี นามไพร. (2560). ความรู้ และเจตคติ ในการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียนมัธยมศึกษา
โรงเรียนจันทบุรีเบกษาอนุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสาร
โรงพยาบาลมหาสารคาม. 14(3), 67-75.